

Необхідність професійно -психологічної підготовки працівників міліції щодо сприйняття морально -психологічного виміру корупції

Воят Людмила Іванівна, старший науковий співробітник НЛ з проблем кадрового забезпечення діяльності ОВС ННШФПМГБПС та НГУ, кандидат юридичних наук (Національна академія внутрішніх справ)

Корупція розглядається як складне соціальне явище, що негативно впливає на всі аспекти політичного і соціально-економічного розвитку суспільства і держави, загрожує демократії та правам людини, реалізації принципу верховенства права, підриває соціальну справедливість, легітимність публічних інститутів, добробут, завдає шкоди суспільству, соціальному прогресу та національній безпеці.

Корупція має морально-психологічний вимір: психологічно розбещує не тільки суспільство в цілому, деформуючи його соціально-політичні інститути та моральність народу, а й самого хабародавця. Найбільш проблемною характеристикою явища корупції стало те, що воно почало сприйматись на повсякденному рівні як суспільна норма.

Існування корупції призводить до того, що фактично у суспільстві функціонують дві соціальні підсистеми - офіційна та неофіційна: перша з яких дотримується правових і моральних норм, друга - використовує протиправні методи. Суб'єкти корупції функціонують у неофіційному середовищі, де панує своя система цінностей, свої цілі і методи їх досягнення, а життя будується не за офіційними законами, а за правилами, що створюються на основі викривлення моральних цінностей. Також останніми роками в суспільній думці утвердився стереотип «міліціонера- корупціонера», який використовує своє становище при будь-якій нагоді чи й загалом безпричинно. На жаль, він підкріплюється не завжди виваженою позицією високопосадовців, які прагнуть відмежуватися від відповідальності за прорахунки кадрового відбору та професійного навчання працівників міліції, а також за фактичне ігнорування необхідності їх професійно - психологічної підготовки. Тому цей факт потребує відповідного висвітлення в засобах масової інформації з коментарями щодо прав, наданих працівникам міліції для попередження та припинення правопорушень, законності/ незаконності їх дій у конкретних ситуаціях.

Діяльність правоохоронних органів завжди знаходилась під пильним оком суспільства, оскільки вона в тій чи іншій мірі зачіпає інтереси всіх його членів і її результати безпосередньо впливають на забезпечення безпеки особистості, суспільства та держави, реалізацію їх законних інтересів. Праця правоохоронних органів пов'язана з багатьма моральними проблемами, які породжуються специфікою цілей, змісту, форм, методів та засобів їх діяльності. Вже одне те, що забезпечувати правопорядок, спокійне життя

громадян доводиться з використанням засобів примусу та обмеження прав особистості, викликає цілий комплекс протиріч як у суспільній, так і в індивідуальній свідомості.

В цих умовах особливе значення набуває чітка постановка суспільством завдань, які стоять перед правоохоронними органами, визначення їх функцій та повноважень, можливих та припустимих засобів боротьби з корупційними правопорушеннями. Надання суспільством співробітникам правоохоронних органів не лише правової, але і моральної санкції на проведення відповідної діяльності по охороні та захисту прав громадян з використанням владних повноважень покладає на цих співробітників високу відповідальність за чітке та точне дотримання законності, з одного боку, та, з іншого боку, - меж допустимості дій, пов'язаних з виконанням службових обов'язків. І в першому, і в другому випадках мова йде про моральні вимоги до поведінки співробітників правоохоронних органів.

Необхідність психологічної підготовки працівників міліції зумовлена, зокрема, їх постійною взаємодією з громадянами різного віку, що часто набуває конфліктного характеру, та необхідністю постійного підтримання психологічної стійкості до впливу стресогенних чинників професійної діяльності. Для цього працівник міліції повинен не тільки розвивати в собі професійно значущі якості, а й уміти уникати негативного впливу емоцій, мінімізувати негативний вплив поширених стереотипів щодо різних категорій громадян, які можуть заважати адекватно сприймати ситуацію та відповідним чином на неї реагувати. Тому включення до системи формування і підвищення професійної майстерності особового складу ОВС психологічної підготовки є науково обґрунтованим і практично виправданим.

Цінності регулюють соціальну поведінку людини. Діяльність працівників міліції є досить відповідальною та однією з найважливіших в суспільстві тому необхідно знати, що впливає на поведінку цих осіб. Ціннісні орієнтації особистості є саме тим механізмом, який спонукає її до тієї чи іншої діяльності, наповнюючи цю діяльність певним змістом. Крім того, система цінностей особистості під впливом різних життєвих ситуацій має властивість змінюватися з часом.

Оскільки діяльність працівників міліції за своїм соціально-функціональним призначенням передбачає активну протидію правопорушенням та злочинам, небезпечність є її невід'ємною сутністю. Ризикованість при цьому виступає стрес-чинником, що відображає міру усвідомлення працівником міліції ситуації, за якої правопорушники чи злочинці можуть завдати йому фізичної або психологічної шкоди. Водночас характерною є і наявність такого сильного стресора, як відповідальність за життя людей, які потребують правової допомоги. Численні дослідження реакцій на цей стресор виявили два основні типи реагування в такій ситуації: адаптивні (врожені захисні реакції та індивідуально набуті реакції уникнення небезпеки й ціннісно-зумовлені реакції уникнення) і неадаптивні, у вигляді надситуативної активності. Службова діяльність не тільки не

передбачає реакції уникання небезпеки, а й вимагає активності особистості, безпосередньо спрямованої на джерело небезпеки з метою її усунення. Відповідно, можна стверджувати, що з психологічної точки зору активність працівників міліції під час виконання службових обов'язків здебільшого має неадаптивний характер.

Зазначене засвідчує необхідність професійно-психологічної підготовки працівників міліції щодо ситуації морально-психологічного виміру корупції, оскільки вирішальне значення при цьому мають особливості особистості, та сприйняття нею ступеня небезпечності ситуації, а негативні наслідки корупції зводяться до істотне розходження між оголошеними і реальними цінностями.